

פרוטרקורל מס' 362
מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט
שהתקיימה ביום ה', י"ט בתמוז, תשל"ג
(1973.7.19), בשעה 9:00

נ כ ח ר

חברי הועדה:

היו"ר י. גולדשמיט
ש.ז. אברמוב
א. אנקוריון
ר. ארזי
י. ארידור
פ. ביבי
ג. האוזנר
ב. הלוי
ש. פריהמן

פוזמנים:

חה"כ י. בן-מאיר
חה"כ מזרחי (במקום חה"כ גרוס)
א. ידין - משנה ליועץ המשפטי לממשלה
צ. שרלו - מנכ"ל משרה המשפטים
נ. רקובר - מטעם משרה המשפטים
מ. שרלו

רשמה:

סדר היום:

1. חוק הסיוע המשפטי, תשל"ב - 1972
תקנות לביצוע החוק
  2. חוק זסוד: זכויות האדם
  3. חוק יחסי ממון בין בני-זוג, תשל"ג - 1973
  4. חוק למניעת הפצת תפילין ומזוזות פסולים,
תשל"ג - 1973
- חוק למניעת הונאה וזיוף בתפילין ומזוזות,
תשל"א - 1971

היו"ר י. גולדשמידט: אני פותח את הישיבה.

חוק הסיוע המשפטי, תשל"ב - 1972
תקנות לביצוע החוק

ר. ארזי: אולי תסמין ועדת משנה שתדון בנושא זה יום ראשון אחה"צ.

היו"ר י. גולדשמידט: שאלתי את מר שרלו והוא אמר שתהיה בכך עבודה כפולה.

צ. שרלו: חוק הסיוע המשפטי תשל"ב - 1972 לא קבע הסדרים נורמטיביים של ממש והשאיר את זה לתקנות. התקנות עוסקות בשלוש משרות:

1. מי יקבל סעד משפטי;
2. באיזה ענינים יקבל סעד משפטי
3. מי יתן את הסעד המשפטי.

מי יקבל את הסעד המשפטי? אלה תקנות נסיוניות. אני מתחייב כעבור שנה לדווח איך זה יתפתח. קבענו כשלב ראשון את המבחן שהסעד המשפטי יינתן או למקבלי תמיכות סעד או למי שהכנסתו 50% מן השכר הממוצע במשק ומטה. זה מה שנקרא: קו העוני.

באיזה ענינים זכאי הנצרך לטעד משפטי? על זה יש פירוש די גדול שנמצא בתקנה 5. נדמה לנו שהוא כולל את הענינים שבהם צריך להגן על אזרחים עניים - עניני המעמד האישי, הגנת הזכויות הנוגעות למגורים; ענינים כספיים לרכות ענינים הנוגעים לפשיטות תגל, שבית המשפט לעבודה מוסמך לדון עליהם, תביעות על פי חוק המע"י, גמלאות חיילים משוחררים; תביעות לפי חוק השבות, חוק האזרחות חוק הכניסה לישראל, חוק מירשם האוכלוסין; עניני רישוי עסקים ומקצועות.

בענינים פליליים יש תקנות מיוחדות שהתקנו ע"י שר המשפטים ותוקנו לפני פחות מחודש, שהעלו פי כמה את שכר המינימום - ולבטח פתרו את העיה של מציאת עורך-דין. החלק הכספי של תביעות פליליות מועתק באופן מקביל לתקנות האלה.

הנושא השלישי - מי יתן את הסעד המשפטי. המתכונת בנויה על שני רבדים: לשכת סעד משפטי בה ישבו משפטנים העובדים בשירות המדינה; איננו רוצים במנגנון גדול אלא במנגנון קטן להפעיל את ציבור עורכי-הדין במתן סעד משפטי. לאפשר סעד משפטי בערים הגדולות.

זה מביא אותי לנושא של שכר עורכי-הדין. העתקנו את השכר כפי שנקבע ע"י שר המשפטים בוועדת הכספים. אנחנו יוצרים מתכונת שאפשר להשיג עורכי-דין במתכונת של "רית'גנר". היות ויש נושא כספי שאיננו מכוסה ע"י התקנות הפליליות, קבענו שבענינים אחרים שירות משפטי שאיננו משפט, יהיה עורך-דין זכאי לסעד שהוא ~~התעריף המינימלי~~, כפי שיהיה בזמן לזמן.

יש עמוד אחד של תקנות שבו אנחנו מבקשים להקים את לשכות הסעד המשפטי, לה לשכות קיימות. אני יכול כבר להודיע שאני מתכוון בשנת הכספים הזאת או הבאה להביא הצעה לפתיחת לשכה אחת או שתיים נוספות, זה תלוי באפשרויות כוח האדם והשגת אנשים מתאימים. אחרי שקבעו שכר מתקבל על הדעת בסיוע משפטי, אני חושב שלא יהיה לנו קושי למצוא עורכי-דין בכל מקום בארץ, שיוכלו להופיע.

ב. הלוי: מה התקציב השנתי המשוער?

ב"ר י. גולדשמידט: בשנת תקציב זו כבר לא תוכל להקים שום דבר אלא אם אתם עוברים על תקציב 1974, אם תכניס מיליון ל"י או משהו קרוב לזה, תוכל להקים לשכה.

צ. טרלו: לאוצר יש הענות לכסות את ההוצאות שלנו בענין זה. אני לא אתחלחל אם התקציב בטעיף זה יהיה ברעוני.

ב. הלוי: מותר לכנס?

צ. טרלו: יש לי דזרבה. אם נראה שחשב לנו כסף נפנה אל המנגנון הרגיל לקבל מן הרזרבה הכללית של האוצר.

ב. הלוי: צריכה להיות הערכה כללית כמה זה יעלה.

היו"ר י. גולדשמידט: היום יש הצעה לאשר את שלוש הלשכות הקיימות. היום הן קיימות כפעולה אדמיניסטרטיבית של משרד המשפטים; אחרי התקנות הן הופכות ללשכות קיימות על פי החוק.

צ. טרלו: השאלה של ד"ר הלוי עומדת גם לגבי הלשכות הקיימות. יש תנודות במשק. בתקופה של תעסוקה גדולה, אין ריצה ללשכת הסעד. אם עכשיו זה עולה חצי מיליון לירות, זה עלול להכפיל את התקציב הזה. אם נראה שהכסף איננו מספיק, נפנה לאוצר ונבקש את מה שצריך. ההצעה מתואמת עם האוצר ונעשתה בהתייעצות עם רשויות האוצר.

היו"ר י. גולדשמידט: סעיף 1(א) צריך להוסיף את המלה "ראשונה" בסוף הסעיף.

כ.ן.

צ. טרלו:

היו"ר י. גולדשמידט: סעיף 2(א) -
בחוק החדש שהביא השר לכנסת של פיצויים לנפגעי
תאונות, גם שם נזכר השכר הממוצע. אבל שם מוגדר שזה לפי הלשכה
הסטטיסטית ולא לפי הודעת שר העבודה. לא יתכן שנעשה כאן שתי
הגדרות שונות. מה שיותר שימושי ובטוח.

סעיף 2(ב) -
אין צורך לבטא שתשירות ניתן רק לאדם ולא
לתאגיד וחברה. אמנם תאגיד וחברה איננו מקבלים סעד.
לפי דעתי יכול להיות מצב שיש לאדם רכוש והוא
יכול לקבל הלוואה, אבל לא יודע מאיפה יחזיר הלוואה, כך שזה לא מעשי.

י.ה. קלינגהופר: לגבי הסמכות של שר העבודה לקבוע כל שנה
את השכר הממוצע; אם העניין חשוב גם למטרות
אחרות, לא רק לחוק הזה, שישייה שכר ממוצע שנקבע באופן אוטומטי,
וזה יחייב. האם יש בזה חוק באופן כללי, בקביעת סמכותו של שר
העבודה? אם לא, אפילו אם נעלים עין מאי ההתאמה שלליה הצביע
היו"ר, נקבע השכר הממוצע בדרך אחרת לפי נתונים סטטיסטיים
היום בתקנות של שר המשפטים אפשר להסמין את שר העבודה; מחר
יבוא שר העבודה ותקנות שלו ויסמין את שר המשפטים. זה יכול קצת
להפריע. אמנם הממשלה היא יחידה וכל שר פועל מטעם הממשלה; אבל
אילו נקבע ששר המשפטים בהסכמה עם שר העבודה יקבעו, זה היה יותר
מתקבל.

צ. טרלו: אני חושב שצריך לתת ללשכות קריטריונים
למי לתת סעד ולמי לא. היום שואלים את הסטטיסטיקן הראשי מה הממוצע
לשנת הכספים. לפי זה אפעל עד אפריל. באפריל הוא יתן ממוצע לגבי
שנת הכספים הקודמת, ואלה יהיו הקריטריונים שלי בשנה הבאה.

ר. ארזי: אני בעד זה ששר העבודה יקבע את זה בהתאם
לפרסומים של הלשכה הסטטיסטית. אני לא חושב
שבענין זה אנחנו יכולים לומר שהלשכה הסטטיסטית קובעת, אלא השר
קובע בהתאם לנתונים הסטטיסטיים.

אשר לסעיף 2(ב) (2), אני חושב שמחצית זה
סכום קטן. אם לראש המשפחה יש 450 ל"י, רק במקרה זה מותר לו
לפנות ללשכת הסיוע המשפטי? זה לא מספיק. אני מציע לפחות לכתוב 2/3
מהשכר הממוצע. מדובר במשפחות מרובות ילדים. אתה אומר שלמי שיש
פחות מ-500 ל"י מקבל סעד. החצי הוא פחות מהסעד. לכן אני מציע
שתבדקו את הדבר, ותעמידו את זה עלגודל המשפחה, או להגדיל.
אני חושב שחמש לשכות אינן מספיקות.
אבל במשך הזמן אפשר להוסיף.

היו"ר י. גולדשמידט: או שנמצא מפתח הקושר את זה לגודל המשפחה או
להכנסה לגולגולת.

כשכר לימוד מודרג החליטו לתת את זה לפי
הכנסה לגולגולת של המשפחה.

צ. טרלו:

מתגבשות שתי אפשרויות:

בסעיף 2(א) או לכתוב ששר העבודה יקבע על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה; או לכתוב: השכר שהסטטיסטיקאי הראשי קבע בהתאם לנתונים.

היו"ר י. גולדשמידט: אני מבקש לחשוב על העניין הזה, שמדובר על אדם ולא על חברה.

י.ה. קלינגהופר:

הסעיף הזה חשוב. הוא קובע את המבחנים לזכאות לסעד. המבחנים הם שסעד צריך לקבוע בכללים, קובעים אותם בתקנות - זה לא מפריע לי. האם זה רצוי שהכללים יהיו נוקשים עד כדי כך? אולי ניתן ללשכות האלה איזו מידה של שיקול דעת שמעבר למבחנים הנוקשים, יוכלו להתחשב במצב? ננסח כך שיהיה מובן שרק במקרים יוצאים מן הכלל, אם שוכנע מנהל הלשכה מעל לכל ספק, שהאדם ראוי, לפי הנסיבות, לסעד. אני קצת חושש מהנוקשות הזאת, היא יכולה לגרום לעיוות. איננו יכולים לכסות כל מקרה. זה די מיכאלי לקבוע סכום.

צ. טרלו:

אני חושש. בעניין זה מראית פני הצדק חשובה לא פחות מהסעד. אחד יקבל והאחר לא יקבל; יהיה מנהל לשכה נוח - יתן יותר; ואחד קצת יותר נוקשה - לא יתן. קשה יהיה לפקח על הדבר הזה ולעקוב אחריו ולבצע אותו. שמעתי שהיו רשויות מקומיות שבהן נתנן אישורי סעד לאנשים שלא היו כל כך נזקקים. זה עניין גדול שעולה אלפי לירות, ויתכן שאחד יקבל את זה בחינם, כעוד השני, הזקוק - לא יוכל לקבל את השירות. הייתי רוצה שהאזרח יקרא את התקנות וידע אם הוא זכאי לסעד או לא.

כאשר הכנסת קובעת כללים, פירוש הדבר לקבוע נורמות. ואם אפשר לטעות מהנורמה, כשהוא רואה סיבות מיוחדות זה יסבך. אם כעבור שנה נראה שיש קבוצת מקרים כזאת, לא אהס לפנות לוועדה בעניין זה.

היו"ר י. גולדשמידט:

טענתו של חה"כ קלינגהופר לא נראית לי. אם יצטברו כמה מקרים - נדון בהם. אבל יכולות להתעורר טענות של פרוסקציוניזם לא נפתח את הדלת מיד. גם אם זה איננו קיים.

מ. ביבי:

במקרה גבול לא יאכזר שנה או שנתיים. צריך ליצור סמכות נוספת. גבוהה יותר. לפעמים יש זוג זקנים ולהם דירה, אבל לא ימכרו את הדירה כדי לשלם לעורך-דין לכן צריך למצוא אינסטנציה יותר גבוהה מאשר ראש הלשכה אשר אליו יכול אותו אדם לפנות כדי שיוכל לקבל סעד.

צ. טרלו:

זה מסובך, אבל אני יכול לקבוע את זה בתקנות. זה יביא לסתימת אותו מקור כי בכל תיק שלא יתנו סעד, יהיה ערעור.

היו"ר י. גולדשמידט:
אדם הוא בעל זירתו. אין לו הכנסה. האם
עליו למכור את הזירה כדי לשלם לעורך-דין?
מר שרלו הציע שיקבל הלואה. אבל איך ישלם

אותה?

צ. שרלו:
אינני מדבר על מקרים כאלה אלא על אנשים
שיש להם מגורש ואפשר לקחת עליו משכנתא.
אם הועדה רוצה להוסיף שדירת מגורים שבה גר המבקש, לא תיחשב
לצורך סעיף זה כרכוש הניתן למימוש - אני מוכן להוסיף זאת.

ג. ארזי:
או שאנחנו מאשרים את זה או שלא נשלם את
המלאכה תוך 8 - 10 ימים עם כל הפרטים.
אני חוזר להצעתי, שביום ראשון נקבע
ישיבה אד-הוק שתדון על זה.

סעיף 2(ג)

היו"ר י. גולדשמידט:
צריך לדייק. יש הרבה משפחות שבנים ובנות
מרויחים סמוכים על שולחן הוריהם. לפעמים
יש למשפחות הכנסות גדולות.

י.ה. קלינגהופר:
אם נעשה זאת לגולגולת, זה היה פותר את
הדבר.

היו"ר י. גולדשמידט:
בסעיף (ג) יש שתי שיטואציות. אם היה
המבקש ראש המשפחה והכנסת ראש המשפחה;
ואם היה המבקש סמוך על שולחן ראש המשפחה. אם ראש המשפחה
מרויח 440 ל"י והמבקש מרויח 800 ל"י.

צ. שרלו:
הוא לא יקבל כי הוא מרויח יותר.

ס. ביבי:
אני רוצה שהועדה תביע נכונות לגמור את
הדיון בתקנות אלה.
המשך הדיון נדחה.

חוק יסודי: זכויות האדם

סעיף 2.

היו"ר י. גולדשמידט:
לפי בקשת הועדה, העלה חה"כ הלוי על הכתב
את הגירסות השונות כפי שהיו נראות לו.
אם אפשר, נצביע היום בלי ויכוח.

ב. הלוי:

הגירסה הראשונה מקבילה לכל סעיף של שוויון וחוסר הפלייה בין אזרחי המדינה.

הגירסה השניה היא פשרה בין שתי הדעות. כולם שווים בעיני החוק, ואין מפלים בין אזרח לאזרח.

גירסה שלישית ורביעית הם על דעת אלה שרוצים לקבוע שהכל שווים בעיני החוק ואין מפלים בין אדם לאדם.

על כולם מוסכם שחוק השבות צריך להיות מחוץ לאיסור של ההפלייה וגם ענין של מינויים וזכויות פוליטיות לאזרחי המדינה.

בגירסה השלישית מופיע: אולם אין בכך כדי

לפגוע בכל הוראת חוק הבאה להגן על אשה באשר היא אשה, או הקובעת את זכותם של יהודים לעלות לישראל ולהיות לאזרחי ישראל. זה מכסה את חוק השבות על שני ענפיו, זכות העלייה וזכות אוטומוטית להיות אזרח בנבדל מאדם אחר.

את הגירסה הרביעית אני הצעתי והיו לה תומכים בועדה. שם כתוב: אולם אין בכך כדי לפגוע בכל הוראת חוק המיוחדת וכוונות או חובות או כשירות לתפקידים ציבוריים לאזרחי המדינה. או הנובעת ממהותה של מדינת ישראל כמדינה יהודית.

בזה התכוונתי לכלול כל דבר שאנחנו החלטנו ולא שמנו לב. אם אנחנו מפרטים זכות יהודים לעלות לישראל או להיות אזרחי ישראל, יכול להיות שבנוגע למעמד הדתי יש ליהודים חוקים אחרים מאשר לאחרים. או יתכנו חוקים מיוחדים המתאימים למהות המדינה כמדינה יהודית ואנחנו כולנו הצדקנו חוקים כאלה כדי שלא נהיה מוגבלים ע"י החוקה. הצעתי את הניסוח הזה כאלטרנטיבה.

עלינו להצביע על הגירסות השונות.

מ. ביבי:

בגירסה שניה ושלישית, המשפט הראשון מעורב עם יתר המשפטים, בשעה שאנחנו רצינו הפרדה. הכל שווים בפני החוק.

ר. ארזי:

יש להפריד בין א-ב ובין ג'-ו-ד'. אני מציע שנצביע מה אנחנו רוצים, אם ידובר באזרחים כמו ב-א) ו-ב' או על אדם, כמו שכתוב ב-ג' ו-ד'.

י.ה. קלינגהופר:

מדוע אתה מגביל את זכותם של יהודים לעלות לישראל. גם לא-יהודים זכאים לעלות לישראל.

א. יהין:

אני מציע קומבינציה בין שתי ההצעות, לגבי א' יש הצבעה אחת: אזרח או כללי; ב-ב' צריך קודם כל להצביע על אזרח או כללי, ואם נתקבל אזרח, נגמר הענין, אם נתקבל כללי, צריך עוד פעם להצביע בין ג' ו-ד'.

היו"ר י. גולדשמידט:

הבינתי שיש נכונות שהמשפט הראשון יהיה ס"ק של סעיף 2. המשפט הראשון מנוסח ארבע פעמים: או כל אזרחי ישראל שווים בפני החוק; או: הכל שווים בפני החוק, או שיהיה איזה משפט פתיחה אחר.

ה צ ב ע ה

בעד גירסה א' -
כל אזרחי ישראל שווים בפני החוק... - 0

ה ו ח ל ט

סעיף 2 ייפתח במשפט:
הכל שווים בפני החוק.

ג. ארזי:
עכשיו יש שתי ברירות. או שאומרים שאין מפלייה בין אזרח לאזרח, או שידובר שאין הפלייה בין אדם לאדם.

י.ה. קלינגהופר:
אני לא רוצה שמטעמי גזע תיעשה הפלייה בין אדם שהוא אזרח או שאיננו אזרח. לכן אני רוצה לחלק את הפירוט הזה כך שהוא ישלול אפשרות של הפלייה לגבי כל אדם או ישלול את האפשרות של הפלייה בין אזרחים בלבד.

היו"ר י. גולדשמידט: אנחנו נצביע.

ה צ ב ע ה

5 בעד ההצעה לכתוב: אין מפלים בין אדם לאדם...
1 בעד ההצעה שאין מפלים בין אזרח לאזרח

ה ו ח ל ט

לקבל את הנוסח: אין מפלים בין אדם לאדם וכו'.

ב. הלוי:
עכשיו עלינו להחליט בין גירסה ג' ו-ד' החל מהמלים: אולם אין בכך...
היו כמה אלטרנטיבות. לא כתבתי את חוק השבות כי בינתיים החלטנו בסעיף 20 שכל החוקים שיעמדו בתוקף ערב תחולת החוק, יעמדו בתוקף. אם אתה כותב: חוק השבות, זה יכול לחול על תיקונים בחוק השבות. לפיכך חשבתי שצריך להגדיר את התוכן של חוק השבות במקום לכתוב: חוק השבות.

א. ידין:
אני מציע תיקון לגירסה ג', העונה על ההערה של ח"כ קלינגהופר, מבלי להזכיר חוקים מסוימים. "או הקובעת את הזכות לעלות לישראל ולהיות אזרחי ישראל, או המתנה..."

ג. ארזי:
מבחינת התכן אני מסכים לגירסה ד'. אני חושש שאם נותנים קלאוזולה כללית הנובעת ממהותה של מדינת ישראל, יכולים להיות בזה פירושים שונים.

י.ה. קלינגהופר:
זה מזמין את הביקורת לומר שמדינת ישראל מטבע הדברים היא מדינת הפליות.

ש.ז. אברמוב:
לגבי הפסקא האחרונה ב-ב', אני מצטרף לאלה שאינם גורסים את האזכור של מהותה של המדינה. מהותה של המדינה איננה נקבעת בקונסטיטוציה, המהות נקבעת בחיי יום יום. מי שמנסה באמצעות קונסטיטוציה לקבוע מהות למדינה, לא קולע למטרה. אני חושב שזה יכול לעורר דברים בלתי רצויים בין אומות העולם. אני חושב שאזכור חוק השבות גם הוא מיותר. אבל כחוקי היסוד יהיה פרק או כמה סעיפים שיגדירו את היחס של עם ישראל למדינת ישראל; שם המקום המתאים להזכיר את חוק השבות ושאר הדברים הנובעים מהליקה של היהודים לא"י. לא אגב אורחא צריך להזכיר שיש זיקה מיוחדת לעם היהודי. זה לא קשור לחוק זכויות האזרח. זה הקשר החיוני בין עם ישראל ומדינת ישראל, על זה צריכה לבוא אמירה מפורשת. לכן אני מציע לא להתייחס לאמירה מיוחדת בקשר לחוק השבות.

י.ה. קלינגהופר:
הענין של השכות יהיה באותו פרק. אבל אם אתה לא אומר פה שבגלל זה ניתן להפלות, זה לא ישתמע. אז יגידו שהפלייה נוגעת גם לשכות. לכן צריך להגיד את זה פה, גם אם יהיה פרק מיוחד לזה.

ר. ארזי:
אם כך, אני בעד הכנסת חוק השבות לחוק היסוד.

היו"ר י. גולדשמידט:
בגירסה ד', אחרי המלה "לפגוע" ייאמר: בהוראת חוק השבות או בכל הוראת חוק אחרת המיוחדת זכויות או חובות....

ב. הלוי:
חוק השבות איננו מספיק. יש הוראות בחוק האזרחות הנובעות מחוק השבות. כל ההוראות בנוגע לזיקה אוטומטית מועדפת של יהודים, לא כתובים בחוק השבות. זה יפסול בעתיד חוקים. אני בעד המלים: כדי לפגוע מהוראות חוק השבות....

היו"ר י. גולדשמידט:
עלינו להכריע בין שתי הגירסות. יש הצעה: ואולם אין בכך כדי לפגוע בכל הוראת חוק הבאה להגן על אשה באשר היא אשה, או הקובעת את הזכות לעלות לישראל ולהיות לאזרחי ישראל.... (גירסה ג')
או גירסה ד' עם התוספת; בהוראות חוק השבות וחוק האזרחות....

ב. הלוי:
זה גם ענין אופרטיבי של תחיקה. אנחנו צריכים להשאיר פתח למחוקק לקבוע מה פתחייב ממהותה של מדינת ישראל, שמוסכם על כולנו שזו מדינה יהודית. זה לא פתחייב להזכיר רק את חוק השבות והאזרחות, יש עוד חוקים. איננו רוצים לנעול את הדלת בפני חוקים אחרים.

ר. ארזי:
אני רוצה שנגיע לקונצנזוס. אמרנו שיש הסכמה בינינו שבמבוא יהיה משהו. יש סכנה של הרחבה שאני חושב שתהפוך את הקערה על פיה.

ה צ ב ע ה

- בעד גירסה ג' (החל מהמלה ואולם) - 4
בעד גירסה ד' " " " " - 4
הוחלט על הכאת שתי גירסות. ניסוח מדוייק - יובא

ב. הלוי: אני רוצה לקבל את אישור הועדה על כותרות המשנה

ה ו ח ל ט

לאשר את כותרות המשנה של חוק יסוד: זכויות האזרח.

חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג - 1973

ב. הלוי: בסעיף 2א, אני מציע למחוק את המלים:
לפני הנשואין או בשעת עריכתם.
בהסכם ממון שנכרת אחרי כריתת הנשואין, אי אפשר לעשות הסכם ממון.
אני מפנה לדין הדתי. אני חושב שנאת הפליה. אמרנו שסעיף 2א מיותר
הוא הוסף כדי לסבר את האוזן. זוג יכול לקבוע שיחסי הממון יהיו
בהתאם להלכה היהודית, זה בר תוקף. בהסכם ממון שנכרת לפני
הנשואין או בשעת עריכתם רשאים בני הזוג לעשות את זה. למה להכניס
הגבלה שזה יהיה לפני הנשואין או בשעת עריכתם? ההתנייה צריכה
להיות בכל עת. אני מציע לכתוב: בהסכם ממון רשאים בני הזוג להסדיר
את יחסי הממון שביניהם על ידי הפנייה לדין הדתי החל על עניני
הנישואין והגירושין שלהם.

היו"ר י. גולדשמידט: הצעת פרופ' ידין היא תולדה של קביעת שר
המשפטים לאור הויכוח שהיה לנו עם המוסלמים.
אמרתי לפרופ' ידין שזה לא משקף מה שנקבע באותה שיחה וגם לא מספק.
לכן הייתי אומר שאני אשב עם פרופ' ידין ועם היועץ המשפטי ונדון
בסעיף הזה ונשתדל להביא ביום שני נוסח מתוקן. ניקח בחשבון דבריי
ששמענו מפי חה"כ הלוי.

אני רוצה לשאול לאן נעלם סעיף 2(ד) בהצעה
הכחולה.

א. ידין: להוראה המיוחדת הזאת היה מקום במסגרת
סעיף 2 בהצעה הכחולה, אין לה מקום בהצעה
הלכנה כי שם דרוש אישור בית המשפט או בית דין גם לגבי כל הסכם
וזו ממילא כולל את מה שהיה כתוב בס"ק (ד).

יה. קלינגהופר: אני חושב שהיו"ר צדק. אף-על-פי שלהלכה
זה כלול בהצעה הלבנה, אבל בדרך כלל כאשר
מדברים על הסכם נשואין זה כתוב בהגדרה. הגירושים באים לשים קץ
לנשואין. אף-על-פי-כן רוצה המחוקק שלענין איזון המשאבים הסכם
שנעשה במגדת הגירושין, ייחשב כהסכם נשואין. זה צריך לומר במפורש
למען הסר כל ספק.

היו"ר י. גולדשמידט: סעיף 3(א) בנוסח הלבן בא במקום סעיף 5 בנוסח הכחול. כאן יש הבדל בניסוח שדומני שאיננו תואם מה שהחלטנו. היו חברים שהיו מסופקים אם הם רוצים להכניס לחוק את הפרוזומפציה "יראום כסמכימים". בסופו של דבר קיבלנו את זה, אולי מתוך הליכה לקראת טענותיהם של הדיינים שאמרו שכל דבר שבהסכם, יהיה תוכן ההסכם אשר יהיה, זה עדיף מאשר החלת חוק על זוג יהודי כאשר החוק איננו תואם את ההלכה. בנוסח הלבן, ענין ההסכמה יוצא. הנוסח הכחול היה יותר גמיש.

א. ידין: עד כמה שהבנתי את היוני הועדה, הרוב היה בעד שינוי סעיף 5 ברוח הנוסח הלבן. הממשלה מלכתחילה הציעה את הצורה הפיקטיבית שנדע שזה מיותר מבחינה משפטית להביע את זה בלשון פיקטיבית, אבל זה רצוי לסבר את האוזן של אלה הרוצים להדגיש את האופי ההסכמי של הדבר. לא מספיק שאפשר להתנות על ההסכם החוקי, אלא הסכם חוקי צריך להלביש בצורה של הסדר מוסכם. הועדה אמרה שאינה רוצה את הצורה הפיקטיבית הזאת. אם לא עשו הסכם אחר, חל עליהם ההסדר. לכן הכנסתי את זה.

ר. ארזי: אני לא חושב שהנוסח החדש עומד בסתירה מהותית לנוסח הישן. הוא אומר אותו דבר. מבחינת הניסוח, הניסוח הלבן יותר בהיר.

ש. פרידמן: אני משתכנע יותר ויותר מהנוסח הכחול בסוף סעיף 5. הממשלה הלכה בדרך פחות אלסטית וזה נותן יותר סיפוק לכל הטענות ששמענו מצד הדיינים ומצד הקאדים. אני מעדיף את הנוסח הכחול.

היו"ר י. גולדשמידט: אם תהיה הבעת הסכמה או בחירת שיטה, הסעיף יכול לעמוד כמו שהוא בלבן. לכן אני רושם את ההערה אבל אין אני עומד ברגע זה על כך כי האחד תלוי בשני.

סעיף 5 הוא מה שהיה 7. בסעיף 7(א) נקבע זכות ממון. ברישא של סעיף 5 יש זכות לעריכת חשבון, זו איננה זכות ממון. ההשלמה שחברה ברישא, נמצאת בסעיף 11. הדבר נראה לי לקרי. מספר ישיבות ישבנו על כך עד שהגענו לזה שהקדונו מה זה פקיעת נשואין; שזה גירושין לפי מה שנמצא בחוקי המדינה, או מותו של אחד מבני הזוג. המושג פקיעת נשואין מופיע פעמים אחדות בחוק. ההצורה - בעלמה. איננו יכולים לחתר על ההגדרה.

א. ידין: יש שתי נקודות נפרדות, אם להשתמש במלה 'מחצית שוויים' או 'איזון שוויים'. חשבתי שמציון שכל הזמן מאזניים, היה כדאי לכתוב גם ברישא "איזון". אין לי התנגדות לחזור להצעה הכחולה ולומר "מחצית שוויים".

ה ו ח ל ש

סעיף 5 ינוסח כך: עם פקיעת הנישואין זכאי כל אחד מבני הזוג למחצית שוויים של כלל...

א. ידיון:
 אינני יכול לקבל את הדעה שנתחיל את הסעיף בהגזרה של מונח שהוא ברור לגמרי, מהמחוקק השתמש בו הרבה פעמים. אני באתי לקראת זה ע"י כך שבסעיף 11 מדובר על זה באופן מפורש. סעיף 5 לא עומד בלי הסעיפים האחרים. גם סעיף 11 הוא חלק מהחוק הזה. אני חושב שמבחינת הרצאת הדברים זה היה מפריע אם היו מכניסים כאן את המלים: כמות אחד מבני הזוג" זה לא מובן. סעיף 11 אומר שכל זה חל לא רק כאשר יש גירושין אלא גם כאשר הנשואין פוקעים ע"י מות אחד מבני הזוג, ומסעיף את ההוראה מה נשתנה לגבי כל הסעיפים האלה במקרה השני. אז במקום בן הזוג הנפטר, באים יורשיו.

י.ה. קלינגהופר:
 כמובן שכל החוק הוא יחידה אחת. הייתי אומר בפעם הראשונה מדברים על פקיעת נשואין בסעיף 5. למה לחכות לסעיף 11? אני מציע לכתוב בסעיף 5 מה שכתוב בסעיף 11. עם פקיעת הנשואין, בין שפקעו עקב גירושין ובין שפקעו עקב מותו של בן זוג, זכאי....

א. ידיון:
 אינני מקבל את זה. זה מערפל את החוק ומקשה על הפעלתו. בסעיף 11 יש מקום לכך. אני צריך לומר על יד בן הזוג השני "או יורשיו". בכל פעם שאני מזכיר בן זוג אחד או שני, אני צריך לומר: "או יורשיו" אחרת אי אפשר להבין את זה.

ר. ארזי:
 לגבי ההצעה הראשונה, שנחזור למחצית שוויים - אני מסכים.
 לגבי ההצעה השנייה, אני חושב שסעיף 11 יכול להופיע בהתחלת הפרק או בסוף הפרק. לדעתי טוב שהוא מופיע. אזלי צריך להיות נוסח אחר ולא "תחולה" בכותרת השוליים. אנחנו רגילים שזו תחולת חוק. מבחינת התוכן זה נכון. יש חשיבות שהוא יופיע בסעיף ראשון או אחרון בפרק. אני מעדיף שזה יהיה בסוף.

א. ידיון:
 אני מציע כך: אנחנו הופכים מה שכתוב בסעיף 5 בתור סעיף קטן (א) ו-(ב) ומסאירים סעיף 11 בנוסח הכחול כמות שהוא. אז סעיף 11 מיותר.

ר. ארזי:
 את סעיף 11 אפשר להכניס בין סעיף 4 ו-5 כסעיף נפרד.

א. ידיון:
 מוכן להוסיף אותו אחרי סעיף 5.

היו"ר י. גולדשמידט:
 נמשיך לדון בחוק זה ביום שני. אודה לחברים אם יבואו לישיבה כדי שנוכל לגמור.

חוק למניעת הרבאה וזיוף בתפילין ומזוזות, תשל"א - 1971

חוק למניעת הפצת תפילין ומזוזות פסולים, תשל"ג - 1973

היו"ר י. גולדשמידט: אני מבקש לשמוע משני מציעי החוק את הנימוקים ונדע אם נוכל לשפל בזה או לא. אחד המציעים הוא חה"כ אברמוביץ, הוא ביקש את הרב מזרחי לבוא במקומו.

שתי ההצעות מתכוונות לדבר אחד, והוא לאסור זיוף בתפילין ומזוזות.

יש הבדל בין שתי ההצעות. חה"כ אברמוביץ מגדיר תפילין ומזוזות פסולות - תפילין או מזוזות ללא אישור הרבנות הראשית או הרבנות המקומית המעיד על כשרותם או על מהימנותו האישית של המחזיק בהם.

בסעיף 2 הוא קובע איסור המסחר בהם;

בסעיף 3 - את העונשים;

בסעיף 4 - ביצוע בתקנות.

האם היום יש מוסד המאשר כשרותם של תפילין ומזוזות?

ג. האוזנר:

היו"ר י. גולדשמידט: יש פרשיות הנושאות חותמת של משרד הדתות, היום זה לא סמכות משטורית.

האספקט הזה איננו בהצעת חה"כ בן-פאיר.

חה"כ המר מנוע מלהגיש הצעות חוק, ולכן הגיש זאת מר בן-פאיר.

הממשלה הסכימה שיש לייחד חוק לתחום הזה

שיהיה חוק כללי של הונאה במסחר, מה שעייכב שנתיים את

קידום החוק של חה"כ המר בזמנו (עכשיו חה"כ בן-פאיר).

היות והו תופעה מצערת ומברכים על

תפילין וזו ברכה לבטלה, האם יש הסכמה לדון בחוק הזה?

ש.ז. אברמוב:

זה חמור מאד להונות אנשים בתשמישי

קדושה, יותר חמור מאשר להונות אותם

במצרכים אחרים. אבל אני חושב שהפתרון הוא לא בחוק זה. אנחנו

במדינת ישראל צריכים שיהיה לנו חוק להגנת תשמישי קדושה של

כל הדתות. אני חושב שאנחנו ניצור תקדים לא רצוי, שמדינת

ישראל תגן על תשמישי קדושה של יהודים ולא של אחרים. אני

מניח שגם אצל דתות אחרות יש תשמישי קדושה שצריך להקפיד עליהם.

אני מציע לחקור את הדבר. החוק צריך

להיות כללי, המגן על תשמישי הקדושה של כל הדתות.

י.ה. קלינגהופר:

עקרונית - אברמוב צודק, אבל זה לא צריך
למנוע בעדנו מללכת צעד אחר צעד.
במידה ותבוא גם הצעה מצד נציגי הדתות האחרות, נעשה זאת גם לגביהם.
עד עכשיו לא שמענו שדתות אחרות ביקשו חקיקה כזאת. אנחנו צריכים
להיות אפוסטרופסים שלהם? אנחנו פתוחים לכל הצעה מצדם ונכדוק אותה
אם תבוא. היחסה, לעת עתה, באה מן הצד היהודי. הדבר חמור, ואני
בהחלט בעד זה, אם אפשר, שהחוק יתקבל בקדנציה זו. החוק קצר ולא
מסובך.

אני בעד האחדת שתי ההצעות. שהחבר לא יהיה
טעון הפעלת סמכות מיוחדת מצד השלטון או מתן אישור, אלא אני מציע
לרב מזרחי שיקבל את ההצעה של חה"כ המר. לגופו של ענין מוגדר כאן
מהו הפסול ומה העבירה, ואני הייתי מעדיף את הצד הזה של הצעת
חה"כ המר. מאידך, ללכת בעקבות הצעת חה"כ אברמוביץ באשר לעונש.
הייתי כותב: מאסר שנה וקנס בסך 3000 ל"י, ולא שלוש שנים מאסר
וקנס בסך 5000 ל"י.

אני בעד זה שייכתב - כמו שכתוב בהצעת
אברמוביץ - מי השר הממונה על בצוע החוק. החוק אופרטיבי גם
בלי תקנות בצוע, אבל אולי יהיה צורך פעם להשלים את ההסדרים
האלה. עד שיהיה כתוב ששר הדתות ממונה על בצוע החוק, הייתי מבקש
שמשרד המשפטים יואיל להכין לנו הצעה מאוחדת של שתי ההצעות.
יש שתי סיעות שעל דעתן החוק מוצע. אינני מתנגד להתחשב בדעתם
שזה דחוף ושנקבל את זה בקדנציה זו.

ג. האוזנר:

אני רוצה בהזדמנות זו להביע צער על כך שלא
הונח על שולחן הכנסת הצעת חוק למניעת
הונאה בכשרות. בשעתו הייתי שותף לחוק זה. אני מצער שזה לא
נעשה. אילו נעשה, כי אז הקטע המוצע, היה מוצא מקומו בחוק ההוא.
אבל כנראה שלא דחוף לאף אחד למנוע את ההונאה הקיימת.

אני מוכן לתת יד ברצון לכל חקיקה שתמנע
כל הונאה, אפילו בקטע מסוים של הדברים האלה. זו גניבת דעת כאשר
מוכרים לאדם דבר שהוא בחזקת כשר ונמצא פסול. עם זאת, אינני
מתלהב מכך שמוסדות יקבלו פיקוח על תפילין ומזוזות. יש לנו
פיקוח. סופר שת"ם חזקה עליו שיכתוב תפילין כשרים.

אני נוטה יותר להצעה שהוגשה ע"י חה"כ המר
שהיום קרויה על שמו של בן-מאיר. גם לי נראה העונש מופרז.
אני מוכן להסתפק בעונש המוצע ע"י אברמוביץ. אני מניח שההצעה
שלו היא מאסר שנה או קנס של 3000 ל"י.

לגבי הדחיפות, אני מוכן לעשות מאמץ
על מנת שזה יוגש בהקדם, אם כי אני מוכרח להגיד שאם מדינת
ישראל חיה כך במשך 25 שנה, זה מוכיח שזה לא כל כך דחוף.
אם פתאום התעוררו לכך שפה מהיפנים תפילין, אני מוכן לתת יד
גם להקדמת הדיון.

הרב מזרחי:

חה"כ אברמוב אמר שהוא מתייחס לזה בחומרה
רבה. אם במצרכים אחרים יש הונאה, עוד
אפשר לסבול, אבל הונאה הכרוכה בברכות לבשלה לפי תורתנו הקדושה
ולפי אמונת חכמים - זה דבר חמור מאד. חה"כ אברמוב הציע חוק
כללי שיגן גם מפני הונאה בדתות אחרות, להבדיל. למה לנו לדאוג?

תפסת מרובה - לא תפסת; תפסת מועט - תפסת. לא היתה פנייה מצידם.
הזיוף, לצערי הגדול, הוא דוקא בינינו, בתוך העם שלנו.

ההצעות זהות. אבל יש הכדל. לא יתכן בלי
הגדרה. צריכה להיות רשות שמוסמכת לקבוע אם תפילין כשרים או לא.
אנחנו מוסרים את הסמכות לרבנות הראשית והיא קובעת.

אני מציע ששתי ההצעות תאוחדנה, ונוסיף הגדרה
בסעיף 1 - כמו שכתוב בהצעה של אברמוביץ.

היות ובזמן האחרון רבו הזיופים, אני מבקש
לראות את זה דבר דחוף.

ש. פרידמן: אני בעד האחדת ההצעות.

אני מציע לחשוב על הכדל בין עבירה ראשונה
ועבירה חוזרת בקשר לעונש. דומני שיש לזה אחיזה בחוקים שלנו.

באשר לדחיפות - אני יודע שבזמן האחרון זה
הופיע בעתונות שיש אלפים מקרים של זיופים. לכן לא הייתי רוצה
לחכות עד שיוברר לנו מה קורה בדתות האחרות בתחום זה. לא קראנו
בעתונים על מקרים של זיופים בקנה מידה משמעותי לגבי תשמישי קדושה
לעדות האחרות. אם נקבל באופן כללי את הקונצפציה של אברמוב שאנחנו
מוכנים לדאוג לאחריהם, אנחנו נדאג לצעד ראשון למה שדחוף.

היו"ר י. גולדשמידט: אני אבוא בדברים עם המציעים. אשתדל להביא
את החוק בדחיפות.

המשך הדיון נדחה.

הישיבה ננעלה בשעה 11.25